

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СТАЦІОНАРНИХ ВИДІВ ТУРИЗМУ

Охарактеризовано різновиди стаціонарного туризму. Узагальнено підходи попередніх дослідників й запропоновано авторське бачення особливостей розвитку стаціонарного туризму.

Ключові слова: стаціонарний туризм, розвиток стаціонарного туризму, авторське бачення.

Охарактеризованы виды стационарного туризма. Обобщенно подходы предыдущих исследователей и предложено авторское видение особенностей развития стационарного туризма.

Ключевые слова: стационарный туризм, развитие стационарного туризма, авторское видение.

The characteristic variations of steady tourism. Generalized approach of previous research and suggested features of the author's vision of a stationary tourism.

Key words: steady tourism, stationary tourism, author's vision.

Постановка проблеми. Туристична подорож у багатьох випадках асоціюється в уяві туристів з конкретною компактною територією (населеним пунктом, курортом), в межах якої людина зможе реалізувати основну мету подорожі. Такі види туризму як лікувально-оздоровчий, сільський передбачають перебування туриста на певній території певний проміжок часу, тому постає потреба упевненості його у тому, що середовище стаціонарного відпочинку відповідає екологічним, соціальним, ергономічним вимогам.

Також вкрай важливо в межах таких територій сформувати інфраструктуру, якість якої допоможе сформувати загальний позитивний імідж місця відпочинку.

Аналіз останніх досліджень з проблематики. Проблеми вивчення туризму перебувають у дослідницькому полі різних галузей. Такі дослідження є більш цільовими за умови класифікації туризму та рекреаційної діяльності. Класифікація туризму за видами і формами дає змогу розв'язати низку проблем розвитку і територіальної організації туристичного господарства, визначати попит на окремі види туристських послуг і на цій підставі розробляти плани розвитку матеріально-технічної бази туризму. У цьому напрямку слід відзначити праці О.О. Бейдика, О.О. Любіцевої, М.П. Кляпа, Ф.Ф. Шандора, Г.М. Дроздової, Н.В. Фоменко, П.Р. Пуцентейла, М.П. Мальської, О.О. Колесник та ін. [2, 3, 5, 9 та ін.]. Досі немає чіткої загальноприйнятої класифікації туризму. Це пояснюється насамперед тим, що практично неможливо виокремити чисті форми і види сучасного туризму. Що стосується стаціонарного туризму, то О. О. Бейдик пропонує цей вид туризму розглядати як «групові або індивідуальні поїздки без активного пересування за маршрутом з перебуванням в одному або двох місцях призначення з оздоровчими та пізнавальними цілями» [2]; М.П. Кляп, Ф.Ф. Шандор подають

стаціонарний туризм «як різновид туризму, пов'язаний з постійним місцем розміщення туриста на увесь період, що спрямований на задоволення рекреаційних потреб» [3]; О.О. Любіцева в методиці розробки турів виділяє їх маршрутно-стаціонарну форму, коли рекреаційні тури реалізуються з метою відпочинку в певному місці, або курортно-лікувальні тури, коли рухомість обмежена режимом лікування [5]; Н.В. Фоменко при визначенні стаціонарного туризму підкреслює, «що в даному випадку подорож здійснюється заради перебування на певному курорті». До стаціонарних форм туризму науковець відносить лікувальний туризм і окремі види оздоровчо-спортивного туризму [9].

Формулювання цілей статті. Відповідно до аналізу зазначених вище досліджень, вважаємо, що існує реальна потреба узагальнення всіх наукових поглядів з метою деталізації інформації щодо видів стаціонарного туризму, а також аналізу можливостей відповідно до реалій сучасного стану туристичної діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні туристична індустрія пропонує безліч різних можливостей розміщення туристів і видів діяльності. Дуже популярним є стаціонарний туризм у прибережних районах, у сільських районах, в курортних місцевостях.

Термін «стаціонарний» (лат.) означає: 1. Який має постійне місце дії, перебування і постійну організацію (на відміну від пересувного або тимчасового), не пересувний. 2. Пов'язаний із постійним або довготривалим перебуванням на одному місці. 3. Пов'язаний з довготривалим лікуванням і перебуванням у лікарні, клінічний. 4. спец. Закріплений на нерухомій основі, фундаменті; не переносний, не пересувний. 5. книжн. Незмінний, постійний [8].

Стаціонарний туризм сьогодні передбачає зміщення масового туристичного інтересу від звичайних відпочинково-оздоровчих поїздок до змістовних, пізнавальних подорожей у рекреаційно привабливу місцевість, в межах якої без значних переміщень можна отримати комфортний відпочинок, якісний сервіс, естетичну насолоду та, в разі потреби, комплекс лікувально-оздоровчих процедур.

З цього випливає, що стаціонарний турист – це людина, яка за основу свого відпочинку обрала компакту територію поза постійним місцем проживання з набором тих об'єктів і цінностей, які відповідають її потребам та дозволяють реалізувати основну мету подорожі.

Оскільки турист перебуває на відпочинку в межах компактної території певний період, він має право висувати до цієї території такі вимоги:

- наявність інформації про екологічний стан компонентів природи;
- рівень антропогенного впливу на природне середовище;
- можливості технологій туристичного обслуговування, передусім транспорту, ресторанного господарства, дозвілля, екскурсійного обслуговування тощо;

- гостинність місцевих громад та культурне багатство території;
- естетична гармонія туристичного природокористування, яка полягає у тому, що туристична діяльність та інфраструктура повинні органічно вливатися в історично сформоване середовище і зберігати унікальну своєрідність кожної місцевості.

Розглянемо види стаціонарного туризму (лікувально-оздоровчий, сільський, діловий, подієвий, гральний) та можливості їх реалізації.

Лікувально-оздоровчий туризм. Його стаціонарні форми: курортно-лікувальний, оздоровчо-відпочинковий, медичний.

Курортно-лікувальний туризм базується на основних лікувальних природних факторах: клімат, мінеральні джерела, лікувальні грязі. Відповідно до них він поділяється на три основні групи: кліматолікування, бальнеолікування, грязелікування. Умови такого туризму повинні строго відповідати медико-біологічним нормам. Курортні території для лікування людей відповідають строго заданому набору властивостей. У складі лікувально-оздоровчих курортів розрізняють питні, грязеві, купально-ропні, купально-термальні, кліматичні, спелеологічні (підземні) та ін. Курортно-лікувальний туризм як правило має регламентований характер, тобто рекреанти будуть забезпечені комплексом послуг по заздальгідь придбаній путівці на певний термін. Бальнеологічні й кліматотерапевтичні заклади забезпечують відносно високий рівень пропонованих лікувальних і профілактичних послуг у курортних центрах.

Стаціонарний оздоровчо-відпочинковий туризм розвивається на базі мінеральних джерел, сприятливих кліматичних умов, узбережжях озер і морів, мальовничих ландшафтів і реалізовується на приморських та гірських кліматичних курортах загальнооздоровчо-відпочинкового профілю, у складі лікувально-оздоровчих курортів, а також на туристських базах [6].

З метою забезпечення якісного стаціонарного відпочинку на березі моря та задоволення життєвих цінностей сучасної людини у складі приморських курортів розрізняють курорти-SPA, таласокурорти, поселення з інфраструктурою так званого пасивного пляжного відпочинку, курортні центри з інфраструктурою активної рекреації (аквапарками, яхтингом, серфінгом тощо), курортполіси з модерними рекреаційно-готельними комплексами (де включено: власні басейни, аквапарк, сауни, фітнес-центр, ресторани і бари, ігрові центри, дансинги тощо), які формують систему задоволення запитів споживача.

У складі гірських курортів розрізняють курорти цілорічної і сезонної дії, на підставі чого виокремлюють курорти гірськолижні, літні активно-туристичні, екотуристичні, агротуристичні, мисливсько-туристичні, кліматично-оздоровчі, термально-оздоровчі тощо [6].

У структурі кліматичних курортів світу лісові (рівнинні) становлять приблизно 11,3 %, гірські – 24,2 %. Кожному з них властива унікальна комбінація кліматичних і погодних факторів (температура, атмосферний тиск, сонячне випромінювання і т.д.), які використовуються з лікувально-

профілактичною метою. Від поєднання цих факторів залежить профіль курорту.

Медичний туризм сьогодні розглядають як сегмент ринку лікувально-оздоровчого туризму та як окремих напрям, для якого характерною є організація стаціонарного багатоденного розміщення туристів з метою поєднання лікування певного захворювання (на основі надання медичних маніпуляцій) та відпочинку (на основі пропозиції додаткових туристичних послуг). Якщо мета лікувально-оздоровчого туризму, в основному, розглядається як профілактика певних захворювань та зміцнення здоров'я, то мета медичного туризму більш конкретна і полягає у викоріненні захворювання, що і розглядається як причина приїзду. Клієнт, обравши медичний туризм, може одночасно відпочивати, підлікуватись і покращувати зовнішній вигляд. Медичні СПА- та веллнес-центри, що пропонують клієнтам оздоровчу і омолоджуючу програми, фітнес-центри, басейни, комфортне проживання та здорове харчування, унікальне поєднання трав'яних настоїв, фітованни, йога і медитація і плюс до них екскурсії, розваги, спортивний відпочинок, фестивалі, гастрономія та енотерапія, таласотерапія та медотерапія, і це ще не повний перелік послуг для тих, хто хоче користуючись послугами медичного туризму.

Сільський туризм розглядаємо як стаціонарний відпочинковий вид туризму, що організовується на базі сільських поселень, зокрема, особистих селянських господарств, який передбачає використання місцевих рекреаційних ресурсів з метою проведення різноманітних циклів рекреаційних занять. У цьому виді туризму цінується свіже повітря, гостинність, безпека, місцеві природні та культурні пам'ятки, а додатковими приладами є можливість долучитися до краси незайманих природних ландшафтів, етнокультурної спадщини, аграрних видів діяльності, споживання екологічно чистої натуральної продукції тощо [7]. Поняття «сільський туризм» часто ототожнюють з «агротуризмом», але воно значно ширше.

Аналогічно до сільського туризму розвивається гостинний туризм, який Алешугіна Н.О. пропонує розглядати як стаціонарний відпочинковий вид туризму, що організовується на базі приватних садиб із присадибними ділянками, розташованих у сільській місцевості, малих та середніх містах, який передбачає використання місцевих рекреаційних ресурсів з метою проведення різноманітних циклів рекреаційних занять [1]. Основною ознакою даного виду туризму є використання в якості постійної нічліжної бази приватних помешкань, при яких обов'язково мають бути особисті присадибні ділянки. Ці помешкання повинні знаходитись в оточенні подібної забудови у безпосередній близькості від природних об'єктів, інакше даний вид діяльності не буде відповідати своїм основоположним принципам і втратить сенс.

Основними принципами гостинного туризму повинні залишитися: дрібномасштабність; підтримання добробуту місцевого населення; індивідуальне призначення послуги; використання місцевих природних,

соціально-культурних, культурно-етнографічних, соціально-економічних та інших ресурсів для організації відпочинку туристів; дружнє ставлення до природи, спрямованість на її охорону та збереження [4].

Діловий туризм (бізнес-туризм, МІСЕ-туризм) – це подорожі, що здійснюються з метою участі в конгресах, зборах, семінарах і інших важливих ділових заходах. Діловий туризм за ступенем мобільності може мати як стаціонарну, так і мобільну форму.

У даному дослідженні ми розглядаємо цей вид туризму як стаціонарний, оскільки основною його метою є налагодження ділових контактів; відвідування об'єктів, що належать фірмі, чи представляють для неї особливий інтерес; для проведення переговорів, для пошуку додаткових каналів чи постачання збуту і т.д., тому не має значної географії поширення. Звертання до туристичних фірм у всіх подібних випадках дозволяє організувати поїздку з найменшими витратами, заощаджуючи час. Крім того, до сфери ділового туризму відноситься організація різних конференцій, семінарів, симпозіумів і т.д. У таких випадках великого значення набувають спорудження при готельних комплексах спеціальних залів, установка устаткування для зв'язку і т.д. У зв'язку з загальною інтеграцією і встановленням ділових контактів діловий туризм щорічно здобуває все більшого значення.

Подієвий туризм. Має стаціонарний характер, оскільки основна мета поїздки приурочена до певної події на конкретній території. Унікальні тури, що поєднують у собі традиційний відпочинок та участь у найбільш видовищних заходах планети, поступово завойовують все більшу популярність. Сегментація подієвого туризму залежить від напрямку та цільової спрямованості самої події. Подієвий туризм можна класифікувати за масштабом події (національного або міжнародного рівня) і за тематикою події. У подієвому туризмі можна виділити декілька тематичних видів: національні свята, шоу, що театралізуються, фестивалі, спортивні події, міжнародні виставки, модні покази та технічні салони. Подієві ресурси належать до динамічних чинників формування туристичних потоків, оскільки включають мотиваційні передумови подорожі до місця, де відбувається подія чи явище. Тому вважаємо, що велике значення має постійність і періодичність проведення заходів, розширення тематики подієвого туризму. Даний вид туризму охоплює дві різні категорії подорожуючих: учасників змагань і конкурсів (порівняно невеликі потоки) і глядачів (велика кількість туристів). Тривалість перебування туриста на такій стаціонарній території найчастіше збігається зі терміном проведення заходу.

Гральний туризм також має стаціонарну прив'язку. Це різновид туризму, в якому туристи-учасники, що їх називають гравцями, управляють ресурсами, даними через ігрові символи, з метою досягнення мети [3]. Гральний та розважальний туризм є один з найбільш привабливих видів туристичної пропозиції. Він розвинувся завдяки довговічній традиції азартних ігор та базується на комплексній пропозиції.

Окрім казино, клубів у розпорядженні туриста послуги якісних готелів, різноманітна кухня, численні можливості для відпочинку, активного проведення часу, можливість робити приємні покупки, відвідини культурних заходів, танці та розваги, покази модного одягу, а також можливість проведення конгресів та ділових зустрічей. Концепція комплексного грального туризму витримана в дусі гри, невеликих пригод з метою приємного проведення часу.

Дотичні до стаціонарного туризму і тури з ночівлями в засобах розміщення основного міста екскурсійного туру. Стаціонарні екскурсійні тури, у свою чергу, можуть бути: поглиблені, з постійним перебуванням в одному місті й більш детальним оглядом більшості його екскурсійних і культурних об'єктів, наприклад екскурсійна програма по Львову, або розширені, що включають деяку кількість радіальних поїздок на екскурсії в інші міста. Подібні програми практикуються для курортних відпочиваючих або учасників конгресів і конференцій. Сюди ж можна віднести й туристів круїзного лайнера, що повертаються на ночівлю в каюти.

Висновки. Стаціонарний туризм передбачає відпочинок, лікування, оздоровлення на компактній території поза постійним місцем проживання з набором об'єктів і цінностей, які відповідають потребам туриста та дозволяють реалізувати основну мету подорожі. Тому турист, обравши місце відпочинку, окрім впевненості, у тому, що там є всі умови для задоволення його потреб, має право отримати максимальну інформацію про умови перебування, соціальну інфраструктуру, екологічний стан території. Тож завданням науковців, спеціалістів галузі туризму, екологів, є збір та обробка такої інформації, адже туризм – це високоприбуткова галузь господарства та засіб для наповнення державного та місцевого бюджетів, а також спосіб формування іміджу держави.

1. Аleshугіна Н.О. Гостинний та сільський туризм: співвідношення понять [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/aleshugina.htm.
2. Бейдик О.О. Словник-довідник з географії туризму, рекреації та рекреаційної географії. – К.: «Палітра», 1997. – 130 с.
3. Кляп М. П. Сучасні різновиди туризму : навч. посіб. / М. П. Кляп, Ф. Ф. Шандор. – К. : Знання, 2011. — 334 с.
4. Кравченко Н. Рекреаційне господарство Полісся: сучасний стан та перспективи розвитку [Текст] / Н.Кравченко. – Ніжин: Міланік, 2007. – 172 с.
5. Любіцева О.О. Методика розробки турів. Навчальний посібник. – 2-е вид., перероб. та допов. – К.: Альтерпрес, 2008. – 300 с.
6. Рутинський М. Класифікації та типології курортів // Вісник ЛНУ імені Івана Франка. Серія географічна. 2007. – Вип. 34. – С. 236–246.
7. Рутинський М. Сільський туризм [Текст] / М. Рутинський. – К.: Знання, 2006. – 271 с.
8. Словник іншомовних слів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ukrslov.com/slovnuk_inshomovnyk_sliv/page.
9. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія. К.: Центр навчальної літератури, 2007. - 312 с.